

Nr 30

Utlåtande i anledning av motioner angående dels belyningsanordningar för traktorer och motorredskap, dels placeringen av huvudstrålkastare på plogfordon.

Tredje lagutskottet har behandlat följande inom riksdagen väckta och till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 423 i första kammaren av herr *Lundin m. fl.* och nr 533 i andra kammaren av herr *Wikner m. fl.* samt nr 424 i första kammaren av herr *Lundin m. fl.* och nr 532 i andra kammaren av herr *Wikner m. fl.*

I motionerna I:423 och II:533, som är likalydande, hemställes »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en sådan ändring i vägtrafikförordningen att traktorer och motorredskap, som under mörker utför arbete på allmän väg, gata eller annan allmän plats, skall vara utrustade med lykta med blinkande (roterande) gult sken».

I motionerna I:424 och II:532, som också är likalydande, hemställes »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en sådan ändring i vägtrafikförordningen att huvudstrålkastare på plogfordon får placeras på större avstånd från fordonets yttre kanter än normalt under förutsättning att fordonet dels är försett med markeringslykter visande gult sken, placerade enligt de avståndsbestämmelser som gäller för strålkastare, dels har en lykta med blinkande (roterande) gult sken».

Över motionerna I:424 och II:532 har utskottet på sätt § 46 i riksdagsordningen föreskriver inhämtat utlåtande från statens trafiksäkerhetsverk.

Gällande bestämmelser

De motordrivna fordonen indelas enligt *vägtrafikförordningen den 28 september 1951* i tre huvudgrupper, nämligen motorfordon, traktor och motorredskap. Med *motorfordon* förstås motordrivet fordon, som är inrättat huvudsakligen för att självständigt nyttjas till person- eller godsbefordran, så ock för annat ändamål inrättat motordrivet fordon, som är konstruerat för eller utan svårighet kan ändras till en hastighet överstigande 30 km/tim. Med *traktor* förstås motordrivet fordon, som är inrättat huvudsakligen såsom dragfordon för annat fordon eller arbetsredskap och som är konstruerat för en hastighet av högst 30 km/tim. samt endast med svårighet kan ändras till högre hastighet. Med *motorredskap* menas ett motordrivet fordon, som är inrättat huvudsakligen såsom ar-

Bihang till riksdagens protokoll 1968. 9 saml. 3 avd. Nr 30

betsredskap som är konstruerat för en hastighet av högst 30 km/tim. samt endast med svårighet kan ändras till högre hastighet.

I fråga om fordons utrustning beträffande *lyktor, som visar sken framåt*, stadgas i 3 § 1 mom. e) vägtrafikförordningen att *bil* framtill skall vara försedd med minst två på samma höjd, en på vardera sidan av bilen, anbragta lyktor, som kan visa vitt eller gult sken av sådan sammanlagd ljusstyrka, att bilen under mörker kan föras på betryggande sätt (huvudstrålkastare). För *traktor* och *motorredskap* stadgas att de vid färd under mörker på allmän väg, gata eller annan allmän plats skall vara försedda med två lyktor framtill, en på vardera sidan av fordonet, vilka framåt kastar sken av nyss nämnda beskaffenhet (5 § 2 mom.). Då traktor eller motorredskap i andra fall föres under mörker är det tillräckligt med en lykta på högra sidan, som visar vitt eller gult sken framåt (5 § 3 mom.). I samtliga fall gäller att, därest lyktan har bländande sken, den snabbt skall kunna avbländas på tillfredsställande sätt.

Utrustningsbestämmelserna innehåller också föreskrifter om *baklyktor* och *reflexanordningar*. Bil och släpvagn, som drages av bil, skall baktill vara försedda med dels två på samma höjd, en på vardera sidan av fordonet, anbragta lyktor, som kan visa rött sken bakåt (baklyktor), dels två på samma sätt anbragta reflexanordningar som vid belysning återkastar rött sken bakåt. Lyktor och reflexanordningar får kombineras. Beträffande traktor och släpfordon, som drages av traktor, släpsläde, som drages av bil, samt efterfordon finns också bestämmelser om baklyktor och reflexanordningar, som dock gäller endast vid färd under mörker. Bestämmelserna rörande släpfordon, som drages av traktor, och efterfordon är vidare begränsade att gälla bara vid färd på allmän väg, gata eller annan allmän plats.

Släpfordon eller efterfordon, vars högra del skjuter längre in på vägen än det dragande fordonet skall, om skillnaden överstiger 20 centimeter, vid färd under mörker framtill på högra sidan vara försett med lykta, som visar vitt eller gult sken framåt.

Bestämmelserna om lyktor och reflexanordningar för traktor gäller i tillämpliga delar även för motorredskap.

I 51 § vägtrafikförordningen finns föreskrifter om *belysning*. Härom stadgas bl. a. följande.

Då fordon under mörker föres på väg, skall föreskriven lykta vara tänd. På bil och motorcykel skall sådan lykta hållas tänd även vid färd på väg i tät dimma. — I stället för stadgad lykta för sken framåt får motsvarande parkeringslykta användas på väg där tillfredsställande belysning är anordnad. — Fordon, som under mörker är uppställt på väg annorstädes än å parkeringsplats, skall, såvida tillfredsställande vägbelysning icke är anordnad, vara försett med belysnings- och reflexanordning i enlighet med vad som är föreskrivet, då fordonet föres under mörker på väg; dock

att i stället för stadgad lykta för sken framåt motsvarande parkeringslykta får användas. — På fordon får icke begagnas bländande ljus på väg, där tillfredsställande belysning är anordnad, eller vid möte med annat fordon eller när fordonet är uppställt på väg. Vid möte skall avbländning ske i god tid. — På fordon får under färd icke framåt visas annat än vitt eller gult sken, såvida ej annat blivit i särskild ordning föreskrivet eller medgivet. På fordon får ej nyttjas belysningsanordning med blinande sken, med mindre tillstånd därtill meddelats av Konungen eller myndighet som Konungen därtill förordnat. Vad här sagts avser icke körriktningsvisare.

Enligt *vägtrafikkungörelsen* den 7 december 1951 ankommer det på statens trafiksäkerhetsverk att meddela erforderliga närmare bestämmelser om bl.a. motorfordons belysningsanordningar. I sålunda utfärdade, från den 3 september 1967 gällande bestämmelser föreskrivs rörande *placeringen i höjd- och sidled av huvudstrålkastare*:

beträffande bil

Huvudstrålkastarna skall, oavsett om de kan avge helljus (icke avbländat sken) eller halvljus (avbländat sken) eller både hel- och halvljus, parvis vara placerade på samma höjd och på samma avstånd från fordonets centrumlinje.

För strålkastare, som kan avge halvljus, skall dessutom följande gälla.

Höjden över marken till nedersta delen av den lysande ytan skall vid obelastat fordon uppgå till minst 50 cm.

Höjden till översta delen av den lysande ytan får inte överstiga 120 cm. I fråga om fordon där denna föreskrift skulle medföra avsevärt hinder för fordonets användning, exempelvis buss med cykelhållare eller lastbil, som användes för snöplogning med förplog av sådan storlek, att huvudstrålkastarna skulle skymmas, får måttet 120 cm ökas i erforderlig grad. Avståndet från den yttersta kontur som anger fordonets bredd enligt besiktningsinstrumentet till närmaste delen av strålkastarens lysande yta får icke överstiga 40 cm, såvida fordonet ej är försett med särskilda markeringslykter enligt punkt 3.0. Avståndet mellan de inre kanterna av strålkastarnas lysande ytor skall uppgå till minst 60 cm.

beträffande traktor och motorredskap

Huvudstrålkastarna skall, oavsett om de kan avge helljus eller halvljus eller både hel- och halvljus, parvis vara placerade på samma höjd och på samma avstånd från fordonets centrumlinje. De skall vara så placerade, att de ej åstadkommer skuggor i förarens synfält framåt över vägen eller skymmer förarens sikt. Denna föreskrift skall anses vara uppfylld, om främre kanten på strålkastaren befinner sig högst 50 cm bakom fordonets främre del. I intet fall får strålkastarna vara placerade bakom ett vertikalkalplan, som går genom rattcentrum och är vinkelrätt mot fordonets längdaxel.

För strålkastare, som kan avge halvljus, skall dessutom följande gälla.

Strålkastarna skall vara synliga inom en horisontalvinkel av 45° utåt och 10° inåt från en linje genom respektive strålkastares centrum parallell med

fordonets längdaxel. De skall dessutom vara synliga inom en vertikalvinkel av 15° uppåt och 15° nedåt i förhållande till horisontalplanet genom strålkastarens centrum.

Höjden över marken till nedersta delen av den lysande ytan skall vid obelastat fordon uppgå till minst 50 cm.

Höjden till den översta delen av den lysande ytan får ej överstiga 120 cm. I fråga om fordon där denna föreskrift skulle medföra avsevärt hinder för fordonets användning får måttet 120 cm ökas i erforderlig grad. Avståndet från den yttre kanten som anger fordonets bredd till närmaste delen av strålkastarens lysande yta får ej överstiga 40 cm, såvida fordonet ej är försett med särskilda markeringslykter enligt punkt 3.0 nedan.

Markeringslykta, som avses i punkt 3.0 i nyssnämnda bestämmelser, skall avge vitt eller gult sken framåt och vara placerad högst 40 cm från fordonets yttre begränsningslinje.

Med stöd av vägtrafikkungörelsen har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen (trafiksäkerhetsverket) också meddelat föreskrifter om användande av belyningsanordning med *blinkande sken* på fordon. Enligt dessa gäller bl.a. att på fordon i väghållningsarbete får användas lykta med blinkande (roterande) gult sken då fordonet genom bredden på tillkopplat eller påhängt redskap, genom sin plats på vägbanan eller vid rörligt arbete i övrigt utgör hinder eller fara för annan trafik.

Motionerna

I motionerna I:423 och II:533 framhålles att traktorer och motorredskap blir allt vanligare på våra allmänna vägar och gator och att, inte minst under den mörka årstiden, traktor ofta användes i arbete med snöröjning o.d. Det förekommer enligt motionärerna att dessa fordon och redskap måste manövreras på ett sådant sätt att de kan vara mycket oberäkneliga för andra trafikanter. En tillfredsställande belysning, som väcker övriga trafikanters uppmärksamhet, saknas också ofta. Även om förvarningsmärken finns uppsatta, som upplyser trafikanten om att arbete pågår, anser motionärerna att ett strängare krav bör ställas på fordonets egna belyningsanordningar.

Den i vissa fall förekommande anordningen med en lykta med blinkande (roterande) gult sken ökar enligt motionärerna avsevärt trafiksäkerheten. De anser därför att den skall vara obligatorisk.

I motionerna I:424 och II:532 framhålles att det är tillåtet att på en plogbil placera strålkastarna högre än normalt. Att denna möjlighet lämnats öppen förklaras enligt motionärerna av att en placering enligt gällande huvudregel skulle med hänsyn till fordonets speciella karaktär skapa avsevärda olägenheter. Motionärerna påpekar vidare att avståndet från fordonets yttersta kontur till närmaste delen av strålkastarens lysande yta inte får överstiga 40 cm, såvida inte fordonet är försett med särskilda

markeringslykter. Sådana markeringslykter är obligatoriska endast i de fall då huvudstrålkastare är placerad på större avstånd än det nyss nämnda. I sammanhanget nämns också att markeringslykter (parkeringslykter) enligt § 51 i VTF får användas i stället för stadgad lykta för sken framåt om färdens sker på väg där tillfredsställande belysning är ordnad och att plogningsarbete till större delen måste utföras på vägar där sådan belysning inte är ordnad.

De återgivna reglerna beträffande belysningsanordningarnas placering på fordonet samt kraven på tillfredsställande vägbelysning medför enligt motionärerna att strålkastarna på vissa typer av plogbilar inte kan placeras på annat sätt än att en s.k. död vinkel uppstår i förarens synfält. Detta finner motionärerna vara högst otillfredsställande från säkerhetssynpunkt. Finge strålkastarna placeras på större avstånd än föreskrivna 40 cm från fordonets yttersta kontur skulle den döda vinkeln enligt deras mening elimineras.

En tillfredsställande anordning, som borde ge rätt till färd på väg där ingen belysning är ordnad, vore enligt motionärerna att fordonet förutom med markeringslykter även försågs med en lykta med blinkande (roterande) gult sken. Denna typ av lykta förekommer, slutar motionärerna, vanligtvis på vägverkets fordon.

Remissyttrande

I sitt yttrande över motionerna I:424 och II:532 anför statens trafiksäkerhetsverk, efter en redogörelse för gällande bestämmelser om placeringen av strålkastare och parkeringslykter på bil i enlighet med vad ovan upptagits, att »bestämmelserna ger sålunda utrymme för placering av strålkastare och markeringslykter på sätt som motionärerna har föreslagit».

Härefter anföres följande:

I anslutning till 51 § 1 mom. femte stycket vägtrafikförordningen har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med stöd av 1 § vägtrafikkungörelsen meddelat generella tillstånd att på vissa fordonskategorier använda belysningsanordning som avger blinkande sken. — — — Enligt dessa är medgivet att på fordon i väghållningsarbete får användas lykta med blinkande (roterande) gult sken då fordonet genom bredden på tillkopplat eller påhängt redskap, genom sin plats på vägbanan eller vid rörligt arbete i övrigt utgör hinder eller fara för annan trafik. Bestämmelserna medger sålunda att på plogbil används sådan lykta som motionärerna avser. Enligt verkets bedömande torde så gott som alla väghållningsfordon också vara utrustade med sådana lykter då fordonen används i väghållningsarbeten.

Verket ifrågasätter därför om behov föreligger att meddela tvingande föreskrift om att plogbil skall vara försedd med sådan lykta. Verket har emellertid intet att erinra mot föreskrift härom. I så fall bör den omfattas ej endast plogbilar utan alla fordon i väghållningsarbete som enligt ovan erhållit generellt tillstånd att använda sådan lykta.

Nordisk vägtrafikkommitté

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 9 december 1960 har tillkallats svenska ledamöter att ingå i en nordisk kommitté, Nordisk vägtrafik-kommitté, med uppgift att utarbeta förslag till gemensam vägtrafiklagstiftning för Danmark, Finland, Norge och Sverige. Vid uppdragets fullgörande skall inte endast eftersträvas gemensamma trafikregler i inskränkt bemärkelse utan även enahanda bestämmelser om motorfordons utrustning samt vägmärken, trafiksignaler och liknande.

Kommittén har under år 1966 avgivit betänkande med förslag till enhetliga trafikregler (NU 1966: 2 och 3). Förslaget omfattar förutom definitioner och egentliga trafikregler, dvs. sådana som närmast gäller upp-trädandet i trafiken, även grundläggande bestämmelser om markering på väg, vägtrafiksignaler och tecken av polisman. Förslaget avser däremot inte den i utredningsuppdraget ingående frågan om fordons utrustning. För arbetet med utrustningsbestämmelserna har kommittén enligt vad i betänkandet anges med respektive departements samtycke under år 1963 tillsatt en teknisk undergrupp, som till kommittén överlämnat vissa förslag till enhetliga regler på detta område. En fullständig samordning sägs komma att ta mycket lång tid. Bestämmelserna är i hög grad beroende av administrativ-tekniska riktlinjer och detaljföreskrifter i varje land. Bl. a. med hänsyn härtill har kommittén i skrivelser den 19 november 1965 till respektive departement ansett det mest ändamålsenliga vara att det fortsatta samordningsarbetet på detta område utförs av den tekniska gruppen direkt under respektive departement. Kommittén framhåller att det oavsett i vilken form detta arbete kommer att bedrivas är angeläget att vissa utrustningsbestämmelser, som har nära anknytning till de egentliga trafikreglerna, snarast möjligt samordnas. Särskilt gäller detta enligt kommittén bestämmelserna om fordons belysning.

Utskottet

I motionerna I:423 och II:533 hemställs om sådan ändring i vägtrafik-förordningen att lykta med blinkande (roterande) gult sken skall vara obligatorisk på traktorer och motorredskap som under mörker utför arbete på allmän väg, gata eller annan allmän plats.

I motionsparet I:424 och II:532 hemställs om den ändringen i gällande bestämmelser »att huvudstrålkastare på plogfordon får placeras på större avstånd från fordonets yttre kanter än normalt under förutsättning att fordonet dels är försett med markeringslyktor visande gult sken, placerade enligt de avståndsbestämmelser som gäller för strålkastare, dels har en lykta med blinkande (roterande) gult sken».

Som framgår av redogörelsen ovan och också framhålls av motionärerna

föreskriver gällande bestämmelser att avståndet från den yttersta kontur som anger fordonets bredd enligt besiktningsinstrumentet till närmaste delen av strålkastarens lysande yta får överstiga 40 cm endast om fordonet är försett med särskilda markeringslyktor, som visar vitt eller gult sken framåt och är placerade på högst nämnda avstånd från samma kontur. Med hänsyn härtill och till motionernas innehåll i övrigt bör sistnämnda motionsyrkande enligt utskottets mening uppfattas så att motionärerna önskar att — utöver de i motionerna I:423 och II:533 angivna fordonen — också plogbilar obligatoriskt skall vara utrustade med en lykta med blinkande (roterande) ljus.

Utskottet gör beträffande de sålunda föreliggande yrkandena följande överväganden.

Enligt gällande bestämmelser är det medgivet att på fordon i väghållningsarbete använda lykta med blinkande (roterande) gult sken, då fordonet genom bredden på tillkopplat eller påhängt redskap, genom sin plats på vägbanan eller vid rörligt arbete i övrigt utgör hinder eller fara för annan trafik. Enligt vad trafiksäkerhetsverket uppgivit i remissyttrande till utskottet torde också så gott som alla väghållningsfordon som i det allmänna tjänst används i väghållningsarbete på allmän väg, gata eller annan plats vara försedda med sådan lykta. Anledning för riksdagen att ta initiativ till tvingande föreskrift härom såvitt gäller dessa fordon synes ej föreligga, särskilt som frågan omfattas av Nordisk vägtrafikkommittés uppdrag att utarbeta förslag till gemensam vägtrafiklagstiftning för Danmark, Finland, Norge och Sverige. Ej heller föreligger tillräckliga skäl att kräva sådan utrustning för fordon som, kanske vid något enstaka tillfälle, används för snöplogning eller annat väghållningsarbete på enskilda vägar. Utskottet avstyrker således bifall till motionsförslagen.

Utskottet hemställer

att motionerna I:423 och II:533 samt I:424 och II:532
icke föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 26 mars 1968

På tredje lagutskottets vägnar:

ERIK ALEXANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Alexanderson (fp), Svante Kristiansson (s), Knut Johansson (s)*, Ebbe Ohlsson (h), Nils-Eric Gustafsson (cp), Erik Jansson (s), Åkesson (fp) och Hansson (s);

från a n d r a kammaren: herrar Nyberg (fp), Grebäck (cp), Sundelin (s), fröken Anderson i Lerum (s), fru Ekroth (s), herrar From (fp), Hammarberg (s) och Adolfsson (h).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.